

Żydom nie popuszczać!

Autor tekstu: **Wojciech Rudny**

Ciekawym świadectwem epoki saskiej w Polsce (i tego jak Polskę postrzegało papieństwo) jest encyklika "**A quoprimum**" (z 14 czerwca 1751 r.) papieża **Benedykta XIV** — do prymasa, arcybiskupów i biskupów polskich omawiająca "co jest zakazane dla żydów mieszkających wspólnie z chrześcijanami w miastach i osiedlach".

Benedykt XIV przypomina na wstępie rzeczony encykliki początki chrześcijaństwa na ziemiach polskich: "W wyniku wielkiej dobroci Bożej i dzięki zabiegom żarliwym księcia Mieszka oraz jego małżonki, chrześcijanki Dąbrówki, pod koniec dziesiątego wieku, za czasów Naszego Poprzednika Leona VIII, w Królestwie Polskim położono pierwsze fundamenty dla naszej Świętej Wiary Katolickiej". (Papież powołuje się tutaj na roczniki naszego historyka Długosza). Benedykt XIV wskazał na lojalność i wierność Polaków religii katolickiej i Stolicy Apostolskiej, którzy pomimo wysiłków rozmaitych „sekt” energicznie opierali się zamierzeniom tych, co siali na polskiej ziemi ziarna „błędów, herezji i poglądów przewrotnych”. Polskim katolikom udało się odnieść "wielkie i błyskotliwe zwycięstwo nad luteranami, którzy starali się wszelkimi środkami i na wszelkie sposoby, aby móc wejść do Królestwa i stanąć w nim pewnie". Niemalą w tym rolę odegrał wybitnie prokatolicki Zygmunt I Stary, który wydawał liczne edykty (m.in. w r. 1520, 1522, 1525) przeciwko szerzeniu się reformacji. Zakazał rozpowszechniania ksiązek Lutra i udawania się na studia do uniwersytetów hołdującym „nowinkom religijnym”.

W dalszej części swojej encykliki Benedykt XIV wskazuje na liczne synody w Polsce, i tom Dekretów z Synodów Prowincji Gniezno, gdzie "zanotowano wszystkie mądre i pożyteczne zarządzenia i ustawy Biskupów Polskich, w celu zapewnienia całkowitej ochrony życia katolickiego ich owczarni przed splugawieniem go przez perfidję żydowską". Okazuje się jednak, że ówczesny stan Królestwa Polskiego (II połowa XVIII w.) pozostawiał wiele do życzenia, bowiem "niektóre okolice, osiedla i miasta, które poprzednio otoczone były wspaniałymi murami (których ruiny są świadkami tego faktu) i które w większości były zamieszkałe przez chrześcijan (...) znalazły się obecnie w warunkach złego utrzymania i brudu, zasiedlone przez wielką liczbę żydów i prawie pozbawione chrześcijan (...) Co więcej, cały handel artykułami powszechnego użytku, jak trunki, a nawet wino, jest również w rękach żydów; pozwala się im brać w pieczę administrowanie funduszami publicznymi; stali się też dzierżawcami zajazdów i gospodarstw oraz zdobyli posiadłości ziemskie. Na wszelkie sposoby nabyli prawo własności wobec ubogich chrześcijan oraczy roli i nie tylko wykorzystują swoją władzę w sposób nieludzki i bez serca, nakładając na chrześcijan surowe i bolesne prace, zmuszając ich do dźwigania nadmiernych ciężarów, ale dodatkowo nakładają kary cielesne, takie jak chłosta i okaleczenie". Inne "potworne anomalie", jakie dostrzegł papież, mogłyby być jego zdaniem "źródłem jeszcze większego zła i ruiny zakrojonej na jeszcze szerszą skalę, aniżeli te, o których już wspomnieliśmy". Żydzi "zostali wpuszczeni do domów szlacheckich, uzyskując uprawnienia ekonomiczne i gospodarcze, aby objąć stanowisko głównego zarządcy, bądź ekonomy. Więc, w warunkach zażyłości rodzinnej, żyją pod tym samym dachem z chrześcijanami, nieustannie traktując ich w despotyczny sposób i otwarcie okazując swoją pogardę. W miastach i w miejscach pozostałych można zauważyć żydów wszechobecnych pomiędzy chrześcijanami; a co najbardziej jest żalosne, żydzi w najmniejszym stopniu nie obawiają się mieć w swoich domach chrześcijan obojga płci, zatrudnionych w charakterze służby. Raz jeszcze, skoro żydzi są bardziej zaangażowani w zajęcia handlowe, gromadzą w nich olbrzymie sumy pieniężne i systematycznie przechodzą do odzierania chrześcijan z ich dóbr i własności, poprzez niepohamowane zdzierstwo lichwiarskie".

W następnej części swej encykliki Benedykt XIV opowiada się za walką z rosnącymi wpływami żydów. Delikatnie sugerując, iż nie powinna to być krwawa rozprawa w rodzaju tej, jaką zgotował wyznawcom religii mojżeszowej w XII w. na terenie Francji i Niemiec zakonnik **Radulfus**, gdzie nawoływał do "zmielenia ich z powierzchni ziemi". Papież przywołuje zdanie św. Bernarda, który zalecał modlitwę za żydów „uparcie niewierzących, aby Pan Bóg zdjął zasłonę z ich serc i wyprowadził ich z ciemności do światła prawdy". Jednocześnie następca żyda św. Piotra zdaje się sugerować, że nie można pozwalać na ich (tj. żydów) nadużycia (rady Piotra opata Cluny dla króla Francji Ludwika) — z dóbr, które "zagarnęli od chrześcijan, bądź nagromadzili w wyniku lichwiarstwa" powinno się ich wyzuć, a także wszczać kroki — "dla

dobra i pożytku wiary".

Benedykt XIV podkreśla z naciskiem, iż w kwestii żydowskiej, jak i w pozostałych, trzyma się linii postępowania przyjętej przez jego czcigodnych poprzedników, papieży rzymskich. Przypomina, że papież **Aleksander III (1159-1181)** pod groźbą licznych kar zakazał chrześcijanom podejmować pracę u żydów na jakikolwiek okres czasu, a także im służyć. Ojciec Święty **Innocenty III (1198-1216)** ostrzegał chrześcijan przed niewdzięcznością żydów wpuszczanych do chrześcijańskich miast; oburzało go to, że chrześcijanie służą żydom jak niewolnicy. Tenże papież zabraniał chrześcijanom nadawania stanowisk publicznych żydom (w liście "*De Judeis et Saracenis*"). Rzymscy papieże byli zdania, iż w państwach chrześcijańskich żydów powinny obowiązywać warunki nałożone na nich przez Stolicę Apostolską. Stąd też **Innocenty IV (1243-1254)** popierał wydalenie żydów z Francji z powodu ich „niesubordynacji” (tj. niechęć do dostosowania się do przepisów opracowanych dla nich przez Stolicę Apostolską).

Benedykt XIV podkreślił dobitnie, że w Polsce żydom wolno robić wszystko to, co zakazuje Stolica Apostolska, i żeby *„się przekonać o słuszności tego stwierdzenia, nie ma potrzeby by odwoływać się do licznych ksiąg. Wystarczy uważnie przeczytać Dział Listów w „De Judeis et Saracenis” oraz przejrzeć Dekrety Papieży rzymskich, Naszych Poprzedników: Mikołaja IV; Pawła IV; św. Piusa V; Grzegorza XIII; oraz Klemensa VIII”*. Polskiemu duchowieństwu papież zaleca nawet nie studiowanie tych dzieł, lecz przejrzanie ustaw i zarządzeń opracowanych na polskich synodach w przeszłości. Z wielkim smutkiem stwierdza, że w Królestwie Polskim *„Dekrety Synodalne albo zostały zapomniane, bądź nie są wykonywane”*. Dlatego na duchowieństwie polskim ciąży obowiązek przywrócenia im pierwotnej mocy. Z zadowoleniem jednakowoż Benedykt XIV zauważa, że duchowieństwo polskie *„nie wydzierżawia żydom ani swoich dóbr, ani też praw”*, unika także *„wszelkich interesów z nimi, w pobieraniu lub dawaniu kredytów”*. Niemniej to polscy księża katolicycy mają *„wskazywać innym jak należy postępować właściwie i swoim przykładem pouczać wszystkich ludzi”*. Papież wierzył, że *„dobry przykład polskiego duchowieństwa sprowadzi ze złej drogi i osoby świeckie w Polsce — i w końcu Królestwo Polskie oczyści się z tej obrzydliwej plamy”*.

Wojciech Rudny

Z wykształcenia pedagog i historyk. Wydawca i niezależny publicysta.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 30-07-2004)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3541) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3541>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora.

Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl